

СЕКЦІЯ 7

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО ПОТРЕБ ПОВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

Ольга Єршова,
кандидат екон. наук, доцент
науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного навчання
Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сучасні світові тенденції з оцінювання якості освіти та її результативності, (як вищої, так і професійної), ґрунтуються на тому, що якість розглядається в контексті відповідності вимогам роботодавців.

Розроблення ефективних інструментів та підходів до оцінювання професійної освіти є актуальною проблемою в Україні, оскільки особливості здійснення навчального процесу в умовах війни з РФ порушують баланс інтересів залучених сторін, зумовлюють низку суперечностей та впливають на підготовку робітничих кадрів.

Під час аналізу та прогнозування розвитку професійної освіти слід враховувати сучасні виклики, пов'язані з безпековими обставинами у кожному регіоні країни, які негативно впливають на здійснення освітніх процесів, особливо у населених пунктах, де відбуваються активні бойові дії й учасники освітніх процесів змушені першочергово вирішувати питання особистої безпеки та пошуку ресурсів для здійснення навчання (електроенергія, інтернет).

Сформулюємо загальні тенденції щодо наповнення компонентів освітніх програм та проблеми й виклики їх реалізації, наявні в умовах сьогодення:

- Фундаменталізація освіти передбачає посилення уваги до загальноосвітніх компонентів професійних освітніх програм. Саме фундаментальна загальноосвітня підготовка в поєднанні з професійно-теоретичною забезпечує широту загального і професійного світогляду, здатність швидко опанувати новий зміст, форми та засоби праці, орієнтуватися в мінливих умовах ринкової економіки. Істотною проблемою є той факт, що нинішні здобувачі професійної освіти певною мірою мають освітні втрати із загальноосвітніх дисциплін за попередні роки навчання в умовах війни.

- Повсюдний перехід людства від індустріальних до науково-інформаційних технологій передбачає опанування комп'ютерною технікою й технологіями, уміння знаходити потрібну інформацію, працювати з базами даних, користуватися Інтернетом. Головна проблема пов'язана з перебоями з постачанням ресурсів (електроенергії та інтернету), ризиком втрати гаджетів та пристроїв для навчання (їх виведення з ладу або фізичного знищення).

- Процеси глобалізації та історичні події в Україні потребують досконалого знання рідної мови, яка є основою національної єдності та вільного володіння однією чи кількома іноземними мовами. Проблема знання рідної мови значною мірою залежить від родинного виховання та мовних традицій у конкретному регіоні. Подолання її є тривалим та складним. Вивчення іноземних мов також значною мірою залежить від підходу до цього в родині, крім того, нинішні здобувачі професійної освіти у певній мірі мають освітні втрати з вивчення іноземних мов за попередні роки навчання в умовах війни.

Отже, загальноосвітні дисципліни, іноземна та рідна мови й інформатика стають обов'язковими компонентами як загальноосвітньої, так і загальнопрофесійної підготовки. Освітні втрати попередніх періодів, безпекова ситуація та постачання ресурсів для здійснення освітніх процесів є серйозними викликами, які впливають не тільки на перебіг здобуття освіти, а й на її якість та результативність.

Найближчим часом для відбудови України знадобляться кваліфіковані кадри, які готує система професійної освіти. Для роботодавців надзвичайно важливими є професійні компетентності випускників ЗПО, їхній фаховий кругозір та вміння самостійно розв'язувати задачі та ситуації, які виникають або можуть виникнути під час виконання робіт. Для їх отримання здобувачі професійної освіти вивчають фахові дисципліни, при цьому однаково важливе значення мають і теорія, і практичне відпрацювання професійних навичок та прийомів роботи з матеріалами та обладнанням. Це може здійснюватися на стендах, у програмах-емуляторах, у навчальних майстернях або на робочих місцях. Під час війни виникають труднощі при набутті професійних навичок, проте саме вони є вирішальними для подальшого працевлаштування кваліфікованих робітників.

Баланс інтересів залучених сторін є одним з ключових орієнтирів для оцінювання якості та результативності підготовки кадрів у ЗПО. Виходячи з цих критеріїв, можна виділити наступні три основні методологічні підходи при проведенні таких оцінок:

1) інституційний підхід: означає орієнтацію на потреби різних груп стейкхолдерів професійної освіти, а саме:

а) попит на професійну освіту зі сторони випускників шкіл, безробітних тощо;

б) ринкову потребу зі сторони роботодавців – суб'єктів підприємництва у кадрах робітничих професій;

в) не ринкову потребу, яку визначають органи регіонального управління та місцевого самоврядування на основі стратегій і програм розвитку регіону або територіальної громади;

2) багатофакторний підхід: означає врахування впливу водночас політичних, економічних, соціально-демографічних і технологічних чинників, які впливають на якість і результативність підготовки робітничих кадрів;

3) комплементарний підхід: означає поєднання формалізованих методів аналізу, які ґрунтуються на об'єктивних статистичних показниках, та неформалізованих (експертних) методів, результатом застосування яких є суб'єктивна оцінка досліджуваних питань (при цьому експертами можуть виступати роботодавці, випускники, науково-педагогічні працівники ЗПО та ін.) [2].

Аналіз основних тенденцій у галузі оцінювання якості освіти в нашій країні і за кордоном показує, що сьогодні актуальним є компетентнісний підхід, який передбачає оцінювання рівня володіння здобувачем сукупністю компетенцій, «м'яких» і «твердих» навичок, ступеня готовності до їх застосування в майбутній професійній діяльності [1].

Через особливості професійної освіти, при розробці оцінювальних інструментів слід враховувати навчальний (знання, вміння і навички), і трудовий потенціал (рівень сформованості компетенцій, спрямованих на розвиток творчого й абстрактного мислення, здібностей до аналізу і синтезу, вивчення та експлуатації пристроїв, обладнання, систем і технологічних процесів) [2]. Ураховуючи теперішні виклики, пов'язані з безпековими обставинами здійснення освітніх процесів під час війни з РФ, зокрема з поширенням дистанційного та змішаного навчання та інших новітніх форм організації освітніх процесів, згаданий підхід набуває особливого значення. Нині у вітчизняній та зарубіжній практиці існує велика кількість інструментів для аналізу системи професійної освіти, які можна систематизувати за видами та рівнями оцінювання.

Система внутрішнього оцінювання якості та результативності професійної підготовки кадрів передбачає такі засоби: модульно-рейтингове оцінювання здобувачів (учнів), комп'ютерне тестування, внутрішній моніторинг, самообстеження ЗПО, внутрішні аудити як складова інтегрованої системи якості та ін. Ця система є одним із механізмів підвищення якості та конкурентоспроможності освітніх закладів; організовується за власної ініціативи та засобами й ресурсами ЗПО.

Зовнішнє оцінювання побудовано на формальних перевірках (ліцензування, акредитація та державний нагляд), незалежній оцінці якості освітньої діяльності, рейтингах, конкурсах професійних навичок (майстерності), обстеженнях, зовнішньому моніторингу системи професійної

освіти та професійно-громадській акредитації освітніх програм. Здійснюється, зазвичай, державними органами влади, у тому числі органами контролю якості освіти, органами державної статистики, науковими інститутами та окремими експертами (центри досліджень, соціологічні компанії, експертні комісії), громадськими організаціями тощо.

Наведені інструменти можуть застосовуватись у дослідженнях різних рівнів системи освіти у державі (національного, регіонального, рівня закладу освіти, рівня здобувача освіти), а також з метою аналізу показників функціонування не лише професійної, а й вищої школи.

Одержані результати дають підстави робити висновки про ефективність інвестицій в освіту, якість навчального процесу та освітні досягнення.

В Україні переважно використовуються інструменти державного контролю, нагляду та оцінювання якості професійної освіти, починають розвиватися альтернативні інструменти (конкурси, рейтинги, громадська акредитація), однак значна методологічна та організаційна прогалина є в питаннях налагодження постійного зовнішнього моніторингу системи професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Гребенькова Г. Формування професійних компетентностей здобувачів професійної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2018. Вип. 1. С. 89–92.

2. Майборода Л. Теоретичні і практичні аспекти оцінювання ефективної діяльності ПТНЗ. *Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи* : зб. наук. пр. / редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін. Київ : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2011. Вип. 1. С. 112–118.

Павло Бєседін,

*аспірант Інституту професійної освіти
Національної академії педагогічних наук України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЯК ПРОБЛЕМА ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тривала російсько-українська війна призвела до того, що в Україні з'явилась категорія людей, котрі були мобілізовані до війська та в майбутньому мають повернутись до цивільного життя. За даними Міністерства оборони України, станом на липень 2022 року до лав Сил Оборони України було мобілізовано близько 1 млн осіб [5]. Ураховуючи продовження мобілізації та втрати у лавах захисників, кількість ветеранів після завершення російсько-української війни буде вищою. Так прогнозують, що близько 3 млн. складатимуть ветерани війни, члени їх родин та сім'ї полеглих воїнів [6]. Таким чином, перед українським суспільством та державою постає важливе завдання – забезпечити належні умови для якісної адаптації військовослужбовців до цивільного життя соціальними працівниками. Отже, зростає потреба в розвитку готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з ветеранами військової служби.

Найбільш ґрунтовними працями українських науковців, що досліджують різні аспекти підготовки соціальних працівників в українській системі освіти є монографія О. Буйницької «Система педагогічного проєктування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів». У своїй роботі науковиця звертає увагу на впровадження інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКТ) у освіту та вказує на методологічний потенціал цих технологій для індивідуалізації навчання [2, с. 20]. Авторка використовує роботи відомих учених, таких як В. Кремень та В. Биков, для обґрунтування важливості технологічного оновлення в освітньому процесі. Вона цитує думку В. Кременя про необхідність створення гнучких та адаптивних освітніх систем, які здатні реагувати на швидкі зміни у суспільстві та економіці, а також впровадження новітніх технологій, які покращують доступ до знань та навчальних ресурсів [2, с. 99]. В. Биков, у свою чергу, зосереджує увагу на методологічних аспектах інтеграції ІКТ у освіту, вказуючи на потенціал цих технологій для індивідуалізації навчання та підвищення його ефективності [2, с. 39].